

Kırsal Turizmde Yerel Halkın Tutumu

Residents' Attitudes Towards Rural Tourism

Reyhan Ayazlar*

Özet

Kırsal turizm çevreye karşı daha duyarlı ve daha aktif tatil tercihinde bulunan yeni turist tipi için ve aynı zamanda ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayanan küçük yerleşim yerlerindeki bölge halkına alternatif gelir olanağı sunması açısından popülerliğini giderek arttırmaktadır. Yerel halkın tutumu, kırsal alanlarda bu turizm türünün sürdürülebilirliği ve turist memnuniyeti açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada yerel halkın kırsal turizm karşı tutumunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma Muğla'nın Milas ilçesine bağlı Çomakdağ-Kızıllağaç köyünde yürütülmüştür. Araştırma bulgularına göre yerel halk kırsal turizm karşı olumlu bir tutum içindedir. Kırsal turizmin gelir ve istihdam olanağı sağlamasının olumlu olduğunu ifade eden yerel halk, sosyo-kültürel yapıda yaşanan değişiklikleri ve çok sayıda yabancıların köye gelmesini olumsuz yönler olarak görmektedir. Araştırmada kırsal alanların turizm açısından gelişmesine yönelik katkılar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal turizm, Yerel halk, Tutum, Sosyal değişim kuramı

Abstract

Rural tourism has been very popular for the new tourists who is more sensitive to the environment and prefer more active vacation. It is also very important for the host residents who live in small villages the economy of which heavily depends on agriculture because it provides alternative income for them. The host residents' attitude is crucial for the sustainability of this type of tourism in rural areas and tourist satisfaction. In this context, this paper aims to investigate residents' attitudes to rural tourism. The research was conducted in Çomakdağ-Kızıllağaç village in Milas, Muğla. According to the results, residents have a positive attitude towards rural tourism. They stated that rural tourism was positive in terms of providing income and employment opportunities whereas negative in terms of changes in their socio-cultural structure and a lot of strangers. Contributions of tourism in rural areas were discussed in the study.

Keywords: Rural tourism, Residents, Attitude, Social exchange theory

Giriş

1970'lerde görülen ekonomideki yeniden yapılanma ve çiftlik krizleri yerel halkın ekonomik olanaklarının azalmasına neden olmuştur. 1980'lere gelindiğinde kırsal alanlardaki işsizlik oranı artmış ve yerel gelirlerde azalma görülmüştür. Fordist dönemden post-fordist döneme geçiş olarak bilinen 1990'lı yıllarda yerel halkın ekonomik sıkıntıları gittikçe kötüleşmiştir. Kırsal alanlardaki ekonominin iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi amacıyla yerel halk alternatif yollar aramaya başlamıştır. Söz konusu alternatif yaklaşımlardan biri tarım dışı faaliyet olarak turizmin kırsal alanlarda geliştirilmesine yönelik yapılan girişim olmuştur. Bu girişimlere turistlerin değişen özellikleri doğrultusunda ve doğaya dönüş çabasına bir yol olarak kırsal alanları daha çekici bulmaya başlaması da eklenmiştir. Dolayısıyla turizm endüstrisi ekonomik ve sosyal anlamda sıkıntılar yaşayan, ekonomik gelişme açısından sınırlı alternatifleri bulunan ve ekonomisinin büyük bir bölümü tarımsal etkinliklere dayanan kırsal alanların gelişiminde göz önünde bulundurulabilecek önemli araçlardan biri olmuştur. Kırsal turizm bölgede yeniden gelir elde etmenin yanı sıra çekim yerinin rekabet edebilirliğini arttırmak ve yeni iş alanları oluşturma olanakları açısından da kırsal alanlar için önemli bir alternatif olarak değerlendirilmeye başlamıştır (Wilson, Fesenmaier, Fesenmaier ve Es, 2001; Pina ve Delfa, 2005; Cawley ve Gillmor, 2008; Byrd, Bosley ve Dronberger, 2009; Golzardi, Sarvaramini, Sadatasılan ve Sarvaramini, 2012).

Küresel anlamda turizm eğilimlerine bakıldığında *farklılığın*, tatil deneyimlerinde önemli bir talep unsuru haline dönüştüğünü görmek mümkündür. Günümüzde turistler tatillerinde daha aktif olmayı, sağlıklarını geliştirmeyi, doğayla daha fazla iç içe olmayı istemekte, daha akılda kalıcı, otantik ve eşsiz deneyimler yaşamayı beklemektedir. Ayrıca

* Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, reyhanayazlar@mu.edu.tr

yaşanan gelişmeler turistlerin daha deneyimli, bilgili, seçici ve zevk sahibi olmasında da etkili olmuştur (Figueiredo, Kastenholz ve Pinho, 2014). Sanayileşme ile birlikte şehir yaşamının zorlaşması, nüfusun hızla artmasına bağlı bir şekilde bireylerin çevre ve gürültü kirliliğinden bunalarak bu ortamlardan belli süreliğine uzaklaşmak istemesi ve bu doğrultuda kırsal alanlara özlem duyması, organik yiyeceklere ilginin artması, bireylerin olağan turistik deneyimlerden farklı bir deneyim yaşamak ve yeni şeyler keşfetmek istemesi kırsal turizme yönelmede etkili olmuştur (Çeken, Dalgın ve Çakır, 2012; Ertuna, Güney, Güven ve Aydemir, 2012; Torun, 2013).

Turistler bireysel ilgi alanlarına yönelik deneyimleri daha fazla tercih etmekte ve bu durum doğaya ve kırsal alanlara yönelimi desteklemektedir (Ayazlar ve Karakulak, 2016). Kırsal alanlar, yeni turist taleplerine cevap verecek bir yapıda görünmektedir. Bölgede yaşayan yerel halkın otantik deneyimlerin oluşmasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Yerel halk yalnızca turistlere samimi bir karşılamada bulunmamakta aynı zamanda birer 'kültür aracıları' olarak turistlerin yerel bölgeye entegrasyonunu kolaylaştırmakta ve bölgenin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Kesici, 2012; Figueiredo vd., 2014). Turizmin herhangi bir türünün sürdürülebilir gelişiminde ve başarısında yerel halkın turizme karşı tutumunun anlaşılması gerekliliği birçok araştırmacı tarafından dile getirilmektedir (Blesic, Pivac, Besermenji, Ivkov-Dizgurski ve Kosic, 2014).

Çekim yerindeki turizmin sürdürülebilir gelişiminde yerel halkın etkisinin farkında olarak 40 yıldır (Wang ve Pfister, 2008) yerel halkın turizme yönelik tutumunu belirlemek amacıyla alan yazında çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Kuvan ve Akan, 2005; Choi, 2013; An ve Liu, 2014; Stylidis, Biran, Sit ve Svizas, 2014; Garcia, Vazquez ve Marcia, 2015; Tayfun ve Kılıçlar, 2004; Akova, 2006; Eren ve Aypek, 2012; Alaeddinoğlu, 2007; Cengiz ve Kırkbir, 2007; Çalışkan ve Tütüncü, 2008; Ayaz, Artuğer ve Türkmen 2009; Keskin ve Çontu, 2011; Bilim ve Özer, 2013; Türker ve Türker, 2014; Toprak, 2015). Turizmin önemli ve son zamanlarda gelişen bir türü olarak kırsal turizmde yerel halkın bakış açısını inceleyen çalışmaların da sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Wilson vd., 2001; Chun-Chu, 2005; Ying ve Zhou, 2007; Lepp, 2007; Wang ve Pfister, 2008; Byrd vd., 2009; Goltzardi vd., 2012; Ertuna vd., 2012; Uçar, Uçar, Kurnaz ve Kurnaz 2012; Chuang, 2013; Figueiredo vd., 2014; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014; Blesic vd., 2014; Lo, Ramayah ve Hui, 2014; Muresan vd., 2016; Kosmaczewska, Thomas ve Dias, 2016). Bununla birlikte daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu (Wilson vd., 2001; Figueiredo vd., 2014; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014) ve hatta değişik yörelerdeki kültürel farklılıkların belirlenmesi amacıyla farklı kırsal alanlarda çalışmaların yapılması gerektiği (Ertuna vd., 2012) araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır.

Bu çalışmada Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yaşayan yerel halkın kırsal turizme yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Çomakdağ-Kızılağaç köyü Muğla ili, Milas ilçesinde yer alan 1190 nüfusa sahip bir köydür. Oğuz Türklerinin On Ok Boyu'ndan gelenlerin kurduğu köy 2000'li yılların başından bu yana kırsal turizm alanında yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Köyde kırsal turizm faaliyetleri kapsamında geleneksel olarak 4 gün süren düğün törenlerinin seyahat acentaları tarafından turlarla köye getirilen turistlere 2 saatlik bir kısa gösteri ile sunulması yer almaktadır. Ayrıca turistler yöresel yiyeceklerin bulunduğu ve bazı etnografik ürünlerin sergilendiği bir alanı da gezme fırsatı bulmaktadır. Yöreyle yakın Atalan ve Ağaçarası yaylalarında doğa yürüyüşü etkinlikleri de düzenlenmektedir. Köy kadınları tarafından üretilen el sanatı ürünlerinin sergilenmesi ve satışı da kırsal turizm faaliyetleri kapsamında yer almaktadır. 2005 yılında 25 bini yabancı olmak üzere toplam 35 bin turist köyü ziyaret etmiştir (Anter, 2005; Etikan ve Çukur, 2011). Çalışmada elde edilecek bulgular yerel halkın kırsal turizmin planlanması ve geliştirilmesindeki katkılarını ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Böylelikle kırsal turizmin önemli paydaşlarından biri

olarak yerel halkın ihtiyaç ve istekleri dahilinde kırsal alanda sürdürülebilir bir gelişimden söz etmek mümkün olabilecektir. Ayrıca Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yaşayan yerel halkın tutumunun daha önce incelenmemiş olması araştırmanın özgün yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın geri kalan kısmında çalışmanın temelini oluşturan alan yazın incelemesinde bulunulmuş, araştırma yöntemi ve bulgulara yer verilmiş ve sonuç bölümünde araştırmanın kuramsal ve uygulamaya yönelik katkılarından söz edilmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Yerel halkın turizme karşı tutumunu anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda çeşitli kuramlardan yararlanıldığı görülmektedir. Doxey'in (1975) 'Irridex' modeli yararlanılan kuramlardan biridir. Kurama göre, yerel halk yaşadıkları bölgede turizm endüstrisinin gelişmesinden ortaya çıkan etkilere karşı bir dizi tepkiler göstermektedir. Turizmdeki deneyimleri ile birlikte turizme karşı algıları da değişmektedir. Dolayısıyla, ilk zamanlarda yerel halkta var olan coşku zamanla yerini ilgisizliğe, rahatsızlık duymaya ve hatta düşmanlığa bırakmaktadır (Faulkner ve Tideswell, 1997). Benzer şekilde Butler da (1980) çekim yerindeki turizmin gelişimi ile yerel halkın turizme ve turistlere karşı tutumu arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir. Butler 'bir turistik çekim yerinin yaşam döngüsü modeli' adlı çalışmasında çekim yerinde turizmin içinde bulunduğu aşamanın ve çekim yerine gelen turist sayısının, yerel halkın turizme karşı tutumunu etkileyen temel faktörler olduğunu ifade etmektedir. İlk aşamalarda bölgeye gelen turist sayısı arttıkça yerel halk turizme karşı olumlu bir tutum içine girmektedir. Bu durum bölgeye olan ilginin artmasını da sağlamaktadır. Bununla birlikte her çekim yerinin bir kapasite eşiği bulunmaktadır. Bu kapasite bir kez aşıldığında diğer bir deyişle zaman içerisinde turist-yerel halk etkileşimi arttıkça yerel halk turistlerin günlük yaşamlarına müdahale ettiğini düşünmeye başlamakta ve turizme yönelik algısı da daha az olumluya dönüşmektedir (Chun-Chu, 2005; Chuang, 2013). Butler'ın ortaya koymuş olduğu kuram bir çekim yerinin hangi aşamada olduğunu ve bu aşamanın olumsuz yönlerinin turizm planlayıcıları ve yasa düzenleyicileri tarafından nasıl bertaraf edilmesi gerektiğine yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. Diğer taraftan söz konusu olumsuzlukların giderilmesinin yerel halkın turizmin etkilerinin farkında olma yeteneğine bağlı olduğu da ifade edilmektedir (Upchurch ve Teivane, 2000).

Butler'ın kuramına benzer şekilde Hasan Zafer Doğan da 1989 yılında kaleme aldığı ve yerel halkın turizme yönelik tepkilerini incelediği çalışmasında çekim yerine yapılan seyahatlerin hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarının olduğundan söz etmektedir. Doğan'a (1989) göre bu sonuçlar gidilen ülkenin sosyo-kültürel yapısından ve çekim yerindeki turizmin gelişme düzeyinden etkilenmektedir. Turizm yerel halkın günlük yaşamının ve alışkanlıklarının değişmesine neden olmakta ve bu durum bireylerde psikolojik gerilimi arttırmaktadır. Doğan, yerel halkın bu psikolojik gerilimin üstesinden gelmek amacıyla buldukları çözüm yollarını bir model aracılığıyla ortaya koymaya çalışmıştır. Bu modelde turizmin olumlu ve olumsuz algılamalarının yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tepkileri ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yerel halk turizme karşı olumlu tutumlar içindeyse turizmle birlikte gelen değişimi kabul etmekte (benimseme) aksi takdirde direnç göstermektedir (direnme). Bu iki uç arasında olumludan olumsuza doğru yeniden canlandırma, sınırları vurgulama ve içine kapanma şeklinde tepki biçimleri de yer almaktadır (Harlak, 2014).

Yapılan çalışmalarda sıklıkla dile getirilen kuramlardan bir diğeri sosyal değişim kuramıdır. Ap (1992) sosyal değişim kuramını "bir etkileşim durumunda bireyler ve gruplar arasındaki kaynakların değişimini anlamak" olarak ifade etmektedir. Buna göre bireyler karşılıklı etkileşimden kaynaklanan yarar ve maliyetlere bağlı olarak bir değişime girmekte ya da değerlendirme yapmaktadırlar. Turizm bakış açısı ile paydaşların turizme karşı tutumunda ve turizmi desteklemesinde, turizmin algılanan çıktıları ile gerçekte olanın değerlendirilmesinden ortaya çıkan bir performans söz konusudur (Jurowski vd., 1997,

Andereck, Valentine, Knopf ve Vogt, 2005; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014). Turizmin yararlarının kendi iyi oluşlarına olumlu yönde katkıda bulunduğunu düşünen yerel halk çekim yerinde turizmin gelişimini desteklemekte ve turistlere karşı da olumlu bir davranış içine girmektedir. Bununla birlikte turizmin yöre için bir sorun olduğu fikrine sahip olan yerel halk turizmin gelişimine karşı çıkmaktadır (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014). Buradan hareketle turizmin gelişimi açısından en iyi yarar ve maliyet dengesi sağlanarak tüm paydaş gruplarının bu etkileşim ve değişime dahil edilmesi gerektiği söylenebilir (Byrd vd., 2009).

Yerel halkın turizmin gelişimine olan etkisi incelenirken göz önünde bulundurulması gereken konulardan bir diğeri paydaş kuramıdır. Freeman (1984) tarafından “bir örgütün amaçlarını başarılmasından etkilenen ya da bu durumu etkileyen grup veya birey” olarak tanımlanan paydaşların turizm endüstrisinde turistler, yerel halk, girişimciler ve yerel yönetim olmak üzere dört temel gruptan oluştuğunu söylemek mümkündür (Byrd vd., 2009). Yerel toplum turizm endüstrisinin en önemli paydaşlarından biri olarak değerlendirilmekte ve turizmin planlanması ve gelişiminde en etkili unsurlardan biri olarak görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın kırsal turizmin sürdürülebilir gelişiminde önemli bir rolü bulunmaktadır (Lo vd., 2014). Paydaş kuramına göre turizmin gelişim sürecinde tüm paydaşların bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir (Kruja ve Hasaj, 2010). Yerel halk turizmin önemli paydaşlarından biri olarak hem çekim yerindeki turistik gelişimden etkilenmekte ve hem de bu gelişim sürecini etkilemektedir. Dolayısıyla bir paydaş olarak yerel halkın turistik gelişime olan katkıları göz önünde bulundurulmalıdır.

Yerel halkın turizme yönelik tutumlarının belirlenmesinde üzerinde durulan bir diğer kavram ise akla dayalı davranış kuramıdır. Bu yaklaşıma göre bireylerin davranışları niyetlerinden, niyet bireylerin tutumlarından, tutum da bireylerin inançlarından etkilenmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumlarının onların turizmin sürdürülebilir gelişimine yönelik niyet ve davranışlarını anlamada etkin bir yol olarak değerlendirilebilir (Kosmaczewska vd., 2016).

Alan yazında yerel halkın turizme karşı tutumunun çeşitli kuramlar ile incelendiği görülmektedir. Söz konusu kuramlardan yola çıkarak, yerel halkın turizme karşı tutumunun olumlu olması durumunda turizme desteğinin ve yöredeki turistik gelişimlerin olumlu olacağı görüşü hakimdir. Yerel halk turizmi olumsuz değerlendirdiğinde ise turistlerden rahatsızlık duymakta ve turizmi desteklememektedir. Bir diğer deyişle yerel halkın turizme karşı tutumu onların davranışlarına yansımakta ve turizm gelişiminin başarı ya da başarısızlığında etkili olmaktadır.

Kırsal Turizm

Kırsal turizm ilk olarak 19. yy’da İngiltere’de doğaya dönüş şeklinde başlamış ve bu tarihten itibaren Avrupa’nın sanayileşmiş ülkeleri başta olmak üzere giderek yayılmıştır. Kırsal turizmin günümüzde de artan bir ilgi gördüğünü söylemek mümkündür. Örneğin, İngiltere’de kırsal turizmden elde edilen gelir 14 milyar \$ civarında olup aynı zamanda 380.000 kişiye iş olanağı sunmaktadır (Arnold, 2004). Kanada’da kırsal iş gücünün %3’ü kırsal turizmden oluşmaktadır (The Daily, 2003). Günümüzde Amerika nüfusunun %70’i kırsal turizme katılmaktadır (Aydın, 2012). Euro Barometer raporuna göre 2011 yılında Avrupa’da turistlerin %26’sı tatillerinde kırsal alanlara gitmeyi tercih etmiştir. Türkiye’de ise genellikle iç turizmin bir konusu olarak ele alınan kırsal turizm özellikle ulaşım olanaklarındaki gelişmeler ile birlikte uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır (Çeken vd., 2012).

Kırsal turizm, yapısı gereği sürdürülebilirlik anlayışı ile uyumlu bir özelliktir. Bu anlamda kırsal turizm hem alternatif hem de tamamlayıcıdır (Çeken vd., 2012). Alan yazında kırsal turizme yönelik çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü kırsal turizmi ‘turistlerin kişiselleştirilmiş iletişim kurabildiği, kırsal

alandaki çevrenin tadına varabildikleri ve yerel halkın yaşam tarzına, geleneklerine ve etkinliklerine katılabildikleri turizm’ olarak tanımlanmaktadır (Aref ve Gill, 2009). Küçükaltan’a (1997) göre kırsal turizm insanların devamlı ikamet ettikleri yerler dışındaki kırsal yörelere ziyaretleri, buralarda tarım üreticilerinin ürettikleri mal ve hizmetleri, yörenin doğal dokusuna uygun mekanlarda talep ederek ve yörede para artırma arzularını minimize ederek geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür. Kırsal alanlar, farklı kültür, tarih, etnik yapı ve coğrafi özellikleri sayesinde turistlere mistik ortamlar sağlayan özel çekici unsurlardır (Wilson vd., 2001). Nilson (2002) kırsal turizmin kırsal alanlardaki tüm turizm faaliyetlerini içerdiğini ifade etmektedir. Soykan’a (2006) göre turistlerin dinlenmek ve değişik kültürleri tanımak amacıyla bir kırsal bölgeye giderek orada konaklamaları ve yöreye özgü etkinliklere katılmaları ya da bunları izlemeleri şeklinde gerçekleşen bir turizm türüdür. Bir başka tanıma göre kırsal turizm, tarımsal ya da yerel değerlerle iç içe bulunarak hoşça vakit geçirmek amacıyla turistlere konaklama, yeme-içme ve diğer turistik hizmetleri sunan küçük işletmelerin yer aldığı küçük yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006). Çeken vd. (2012) ise kırsal turizmin çekim yerinde yaşayan yerel halk ile iç içe gerçekleştirilen, soyut ve somut kırsal çekiciliklerin turizm ürünü oluşturduğu, sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak geliştirilen bir alternatif turizm türü olduğunu ifade etmektedir. Tanımlar incelendiğinde bazı tanımların kırsal turizmin uygulandığı bölgenin özelliklerine bazı tanımların ise bu faaliyete katılan turistlerin beklentilerine odaklanıldığı görülmektedir.

Figueiredo vd. (2014) kırsal turisti sıklıkla metropol alanlarda yaşayan ve ‘kaybolmuş kırsal cenneti’ hayal eden kişi olarak tanımlanmaktadır. ‘Kırsallık’ bir bölgenin çekim yeri olarak turistleri etkilemesindeki en önemli unsur olarak ifade edilebilir. Kitle turizminden farklı olarak küçük ölçekli ve kişiselleştirilmiş iletişim olanağı sağlaması, toplum yapısı ve geleneksellik, aile ile birlikte yapılabilecek bir tatil olması da kırsal turizmin çekiciliğini artırmaktadır. Kosmaczewska vd.’ye (2016) göre turistler kırsal alanları doğanın cisimleştirilmiş bir hali, şehrsel yapıda kaybolmuş olan tutum ve değerler setinin yaşamaya devam ettiği yerler olarak değerlendirmektedir. Kırsal alanlar turistlere modernlikten kaçmanın bir yolu olarak çekici hale gelmektedir. Kırsal alanlara gelen turistlerin yalnızca fiziksel düzeyde bir kırsal deneyim aramadıklarını daha derin ve daha spiritüel deneyimler peşinde de olduklarını söylemek mümkündür (Sharpley ve Jepson, 2011).

Kırsal turizm yerel halk açısından da yeni tarımsal alan ve üretim yerleri oluşturma ile kıyaslandığında ekonomik gelişmeyi sağlamak açısından daha az maliyetli ve daha kolay bir yapıdadır. Yerel yönetimler ve küçük işletmelerin katılımı ile kolaylıkla gelişebileceği için dışarıdan büyük işletmelere bağımlılığı bulunmamaktadır. Turizmin resort alanlardaki gelişimi pahalı iken, kırsal turizmin gelişimi için daha az yatırım yeterli olabilmektedir (Wilson vd., 2001). Kırsal turizm özellikle bölgede yaşayan kadınlara istihdam sağlamak ve yerel ekonomiyi canlandırmaktadır. Böylece kente olan göçte azalma görülmekte bu durum sosyo-ekonomik kırsal kalkınmaya katkı sağlamaktadır (Torun, 2013).

Kırsal turizmin iki önemli şekli bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki “kırsal şenlik” olarak adlandırılmaktadır. Kırsal şenlik, turistleri kırsal bölgeye çekmekte kullanılan ve turistlerin kırsalı deneyimleyebildikleri unsurlardan biridir. Bir toplumun kendisi ya da küçük bir köy, kırsal şenliğin kapsamına girmektedir. Kırsal şenlikte yerel halk tarafından sunulan hizmetler ve çeşitli eğlence etkinlikleri yer almaktadır. Yerel halkın geleneksel yaşam tarzı ve tarımsal kültür bu turizm türünün önemli kaynakları arasında yer almaktadır. “Tema çiftlikler” ise ikinci önemli kırsal turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir işletmeye bağlı olan temalı çiftlikler turistlere çeşitli tarımsal etkinlikleri deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Bu etkinlikler arasında kırsal araç gereçlerin kullanımı, küçük hayvanat bahçelerini ziyaret, yeme-içme ve

konaklama olanakları bulunmaktadır. Bahsi geçen tüm olanaklar çiftlik tarafından kullanıcılara sağlanmaktadır (Chun-Chu, 2005).

Kırsal Turizmde Yerel Halkın Önemi

Kırsal turizmde çoklu ve karşılıklı ilişkiye dayanan birçok paydaş ilişkisinden söz edilebilir. Bu paydaşlar arasında turistler, tur operatörleri, yerel halk ve işletme sahipleri yer almaktadır (Cawley ve Gillmor, 2008). Kırsal turizmde başarılı bir gelişim için sürdürülebilir stratejiler içeren bir yaklaşımın benimsenmesi ve ilgili tüm paydaşların desteğinin sağlanması gerekmektedir. Bu noktada yerel halkın katılımı ve desteği büyük önem taşımaktadır. Yerel halkın turizm planlamalarına ve bu planların uygulanması sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kırsal turizme bağlı olarak gelişen sorunların çözümünde de yerel halkın katılımı önemli olmaktadır (Ertuna vd., 2012). Bir kırsal alanın turistik çekim yeri olmasında algılanan çevresel ve doğal kalitenin yanı sıra kültürel gelenekler ve yaşam tarzı etkili olmaktadır. Bu bağlamda kırsal alanda yaşayan yerel halk, turistlerin ihtiyaç ve taleplerine cevap vermede önemlidir (Figueiredo vd., 2014).

Tutum davranışın belirleyicisidir anlayışından yola çıkıldığında yerel halkın turizme karşı olumlu tutumlarının, yerel katılım ve yerel kaynakları koruma gibi turizmle ilgili davranışlara dönüşmesi beklenebilir (Lepp, 2007). Yerel halk turist deneyimlerinin de önemli bir parçasıdır. Turistlerin memnuniyetini ve bölgeye yeniden gelmesini etkilemektedir (Eusebio ve Carneiro, 2012). Turistler ile yerel halk arasındaki karşılıklı yararı sürdürmek için yerel halkın “istekli partnerler” olmasını sağlamak gerekmektedir (Blesic vd., 2014). Turizmin olumlu ve olumsuz etkileri yerel halkın turizmin gelişimini desteklemesinde etkili olmaktadır. Turizm hakkında bilgilendirilen ve turizm kararlarına dahil edilen yerel halk turizm endüstrisine olumlu yönde meylenmektedir. Ayrıca turizmin yaşam standartlarını geliştirdiğini, eğlence olanaklarını artırdığını, tarihi ve kültürel gösteriler sunduğunu, kültürel değişimi olanaklı kıldığını düşünen yerel halk, turizm gelişiminin güçlü destekleyicileri olmaktadır (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014). Bu bağlamda kırsal turizmin başarısında yerel halkın katılım ve desteğinin birçok araştırma tarafından vurgulandığı görülmektedir (Cawley ve Gillmor, 2008, Augustyn, 1998, Ertuna vd., 2012, Ioannides, 1995; Lepp, 2007). Yerel halkın kırsal turizmle ilgili karar alma sürecine dahil edilmesi sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada etkili unsurlardan biridir (Augustyn, 1998).

Kırsal Turizmin Etkileri

Kırsal turizmin çekim yerinde yaşayan yerel halk açısından bazı olumlu ve olumsuz etkilerinden söz etmek mümkündür. Bununla birlikte yerel halkın bu etkileri değerlendirirken hem olumlu hem de olumsuz yönleri ele aldığı ve bunlar arasında bir denge kurmaya çalıştığı söylenebilir. Bu denge müşteri memnuniyetini önemli ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algısı turizm planlayıcılarına ve yasa düzenleyicilere yerel halk ile uyumlu uygulamaları düzenleyebilmeleri açısından katkı sağlamaktadır (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014).

Gerek ulusal gerekse uluslararası alan yazında kırsal alanlarda bulunan yerel halkın tutumlarını ve kırsal turizmin etkilerini incelemeye yönelik çeşitli çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bu çalışmalarda kırsal turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olmak üzere olumlu ve olumsuz etkilerine işaret edilmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Kırsal Turizm Alanında Yapılan Araştırmalar

Yazar	Yer	Yöntem	Bulgular
Wilson vd., 2001	Illinois	Nitel	Katılımcılar, kırsal turizmin gelişmesi için tamamlayıcı turizm paketlerinin geliştirilmesini, toplum liderliğinin iyi bir şekilde yapılmasını, yerel yönetimin destek ve katılımının sağlanmasını, turizmin gelişimi için etkili fonların

			bulunmasını, stratejik planlama yapılmasını, yerel liderler ile iş adamlarının koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasını, kırsal turizmle ilgili girişimciler arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasını, turizmin gelişimi için bilgi ve teknik destek oluşturulmasını, iyi düzeyde ziyaretçi büroları oluşturulmasını ve yerel halkın turizme desteğinin sağlanmasını önermiştir.
Chun-Chu, 2005	Danei ve Baihe, Güney Tayvan	Nicel	Danei’de yaşayan yerel halk Baihe’dekilere kıyasla kırsal turizme yönelik daha olumlu bir tutum içindedir. Her iki grup için de kırsal turizmin sosyal etkileri en olumlu; ekonomik etkileri ise en olumsuz etkiler olarak belirlenmiştir.
Lepp, 2007	Bigodi, Uganda	Nitel	Yerel halk enflasyon ve ürünlere saldırıyı kırsal turizmin getirdiği maliyetler olarak görmekte, toplumun gelişmesini, gelir elde edilmesini, tarımsal pazarın gelişmesini ve iyi şans kırsal turizmin yararları olarak değerlendirmektedir.
Ying ve Zhou, 2007	Xidi ve Hongcun, Çin	Nitel	Yazarlar “kendi kendine gelişen toplum” ve “iletişim temelli toplum” olmak üzere iki kırsal turizm modeli belirlemişlerdir. Belirlenen bu iki model arasında turizmin gelişimine yönelik bir karşılaştırma yapılmıştır. İki köydeki kırsal turizm faaliyetleri benzerlik gösterse de yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumlarında ciddi farklılıklar belirlenmiştir.
Wang ve Pfister, 2008	Kuzey Carolina	Nicel	Yerel halkın turizmden elde ettiği kişisel yarar ile turizme yönelik tutumları arasında pozitif yönde bir ilişki ortaya konmuştur.
Byrd vd., 2009	Kuzey Carolina	Nicel	Araştırmada yer alan paydaş grupları arasında turizmin etkilerine yönelik farklı algılamalar ortaya çıkmıştır. Turizmin yerel halkın yaşam tatminini arttırdığı, yerel halkı zenginleştirdiği ve yerel ekonomiyi geliştirdiğine yönelik algıda tüm paydaşlar olumlu bir tutuma sahip olmuş en olumlu tutuma ise yerel yönetim çalışanlarının sahip olduğu belirlenmiştir. Turizmin olumsuz çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini en fazla algılayan grup ise yerel halk olmuştur.
Etikan ve Çukur, 2011	Çomakdağ-Kızılağaç	Nitel	Kırsal turizmle birlikte bazı ürünlerin ticarileşmesinin el sanatlarının orijinal yapısında bozulmaya neden olduğunu tespit eden araştırmacılar bazı el sanatlarının da yeteri kadar ilgi görmemesi sonucu yok olma tehdidi ile karşı karşıya kaldığını görmüşlerdir.
Ertuna vd., 2012	Kastamonu	Nicel	Yerel halk, kırsal turizm faaliyetlerine katılmaya istekli ve turizm algısı olumlu yöndedir. Ayrıca yerel halk turizmi olumlu olarak algıladığında yaşadıkları bölgedeki kırsal turizm faaliyetlerine katılım eğilimleri de artmaktadır.
Uçar vd., 2012	Fethiye	Nitel	Yerel halk kırsal turizme sıcak bakmakta ancak bu faaliyetlerin kendi alanlarında yapılmasına çekimser bakmaktadır. Yerel halk ürettikleri ürünleri daha yüksek fiyata sattıkları için kırsal turizmin olumlu ekonomik bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık gelen turistlerin bölgenin kültürel değerlerini yıpratacağına yönelik endişe duymaktadırlar. Çevresel anlamda kitle turizminin getirdiği betonlaşmanın kendi bölgelerinde de olabileceğine yönelik endişe duymaktadırlar.
Golzardi vd., 2012	Niasar, İran	Nicel	Yerel halkın turizme karşı olumlu bir tutum içinde olduklarını belirlenmiştir. Bu tutum yerel halkın bölgedeki turizmi desteklemelerini de sağlamaktadır. Kırsal turizmle birlikte ekonomik anlamda bir gelişmenin olduğunu düşünen yerel halk aynı zamanda yaşam kalitelerinin de olumlu yönde etkilendiğini rapor etmektedir.
Chuang, 2013	Nanjuang ve Tongsiao, Tayvan	Nicel	Turizmin ekonomik etkilerine yönelik bir farklılık olmadığı ve her iki grubun da ekonomik etkileri olumlu yönde değerlendirdiği belirlenmiştir. Sosyo-kültürel açıdan turistler ile etkileşim değerli bir deneyim olarak görülmektedir.

			Çevresel anlamda her iki grup kırsal turizmin eski binaların restorasyonunu sağladığını, doğal kaynakların korunmasına yardımcı olduğunu, yol vb kamu hizmetlerinin standardının arttığını düşünmektedir.
Figueiredo vd., 2014	Janeiro de Cima ve Linhares da Beira, Portekiz	Nicel	Yerel halkın genel anlamda turizme karşı olumlu bir tutum içinde bulunduğu, yaşadıkları bölgeye yönelik aidiyet duygularının yüksek olduğu ve turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini olumlu ve olumsuz yönde algıladıkları belirlenmiştir.
Blesic vd., 2014	Dragacevo, Sırbistan	Nicel	Yerel halk bölgede turistik faaliyetlerin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin farkındadır. Turizmin ekonomik yararlarına büyük oranda katılan yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algılarında demografik farklılıkların olduğu ifade edilmektedir. Turizm endüstrisinde çalışan yerel halkın turizmin gelişimine yönelik daha olumlu bir tutum içinde olduğu da diğer bulgular arasındadır. Ekonomik anlamda daha fazla yarar elde edilen yerel halk turizmin çevresel etkilerini de daha az algılamaktadır.
Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014	Zyarat, İran	Nicel	Katılımcılar en fazla turizmin uzun dönemde iş verimliliğini ve karlılığını arttırdığını düşünmektedir. Turizm yerel halk için iş olanakları oluşturmakta ve yerel ürünlere olan talebi de arttırmaktadır. Bununla birlikte yerel halk turizmin yöredeki yaşam maliyetlerini arttırdığını ve aşırı kalabalıklaşmanın yerel halk için ciddi bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada aynı zamanda yerel halkın demografik özelliklerine göre kırsal turizmin yarar ve maliyet algıları da belirlenmiştir.
Lo, Ramayah ve Hui, 2014	Sarawak, Malezya	Nicel	Çevresel yönetim pratikleri, kültürel mirasın korunması ve kaynakların etkisi olmak üzere üç boyut yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumunda istatistiki olarak anlamlıdır.
Muresan vd., 2016	Nord-Vest, Romanya	Nicel	Katılımcılar turizmi bir gelişim unsuru olarak görmekteyler. Araştırmacılar doğal, ekonomik, sosyo-kültürel ve yapısal unsurlar ile yerel halkın yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarının kırsal bölgedeki sürdürülebilir gelişimde etkili olduğunu belirlemişlerdir.
Kosmaczewska vd., 2016	Polonya	Nicel	Toplumdaki dört farklı tür (uydu toplumlar, yıldız toplumlar, talip olan yıldız toplumlar ve çevresel toplumlar) temel alınarak yerel halkın tutumlarına odaklanılan çalışmada katılımcıların çoğunluğu turizmin işgücü piyasasına olumlu bir katkısının olduğunu düşünmektedir. Araştırmacılar turizmin etkilerine yönelik algıda toplum türlerinin önemli farklılıklar oluşturduğunu da belirlemiştir.

Kırsal turizm hem turizmle ilgili doğrudan (konaklama ve çekici yerler gibi) hem de turizm dışı olarak dolaylı yoldan (benzin istasyonları, manavlar gibi) küçük işletmelere ekonomik anlamda bir katkı sağlamaktadır (Wilson vd., 2001). Kırsal alanlarda yaşayanların işsizlik sorununu çözenin yanı sıra kırsal turizm bu sayede köyden kente göçün önüne geçerek bölge açısından önemli bir ekonomik etki oluşturmaktadır. Bu durum aynı zamanda yörede yaşayan yerel halkın yaşam standartlarının yükselmesini sağlamaktadır. Kırsal alanlardaki yerel kaynakların turizmde kullanılması yöredeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesine katkıda bulunmakta bu durum aynı zamanda yerel girişimcilik ruhunun gelişmesine ortam hazırlamaktadır. Kırsal turizmle birlikte istihdamın gelişmesi yörede yaşayan kadınların toplumdaki statüsünü güçlendirmektedir. Kırsal turizmin bir diğer sosyal etkisi kırsal işgücünün niteliğini artırmasıdır. Kırsal bölgelerdeki konaklama seçenekleri turistler ile yerel halkın iç içe olmasını sağlamakta ve iki taraf arasında kalıcı dostluklar oluşmaktadır. Kırsal turizmin en önemli kültürel etkisi turizmin gelişmesi ile birlikte yöredeki kültürel varlıkların koruma altına alınmasıdır. Böylece yerel halkın yöredeki çevre bilinci gelişmektedir (Çeken vd., 2012). Yerel halk yeni iş olanakları sunması, yatırımlar ile birlikte yaşanan bölgenin daha çekici hale

gelmesi, bölgeye gelir sağlaması, yerel halkın iyi oluşunu geliştirmesi, yerel yapıyı ve yerel hizmetleri zenginleştirmesi gibi etkiler sayesinde turizmi olumlu bir şekilde algılayabilmektedir (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014).

Bu olumlu gelişmelerin yanı sıra kırsal turizmin yaygınlaşması ile birlikte gelişen birtakım olumsuz etkiler de yer almaktadır. Kırsal turizmin plansız gelişimi tarım alanlarının azalmasına yol açmaktadır. Kırsal alanların aşırı kullanımı çevre tahribatına yol açmakta kalabalık aynı zamanda gayrimenkul artışına da neden olmaktadır. Zaman içerisinde otantikliğin kaybolması tehdidi ile karşı karşıya kalan yöre halkı bu durum doğrultusunda ilgi çeken bir çekim yeri olmaktan çıkabilir (Çeken vd., 2012). Kırsal turizm nedeniyle yerel halkın birbiriyle rekabete girmesi söz konusu olabilmektedir. Çalışanlar düşük düzeyde ücret almak zorunda kalabilmektedir. Kırsal turizmin belli bir mevsimde yoğunluk göstermesi yılın geri kalan zamanlarında çalışanların işsiz kalmasına neden olabilmektedir (Wilson vd., 2001). Kırsal turizmin uygun bir şekilde düzenlenememesi durumunda fiziksel çevrenin, sosyal yapıların ve yerel kültürün kalitesine yönelik bir tehdit oluşabilmektedir (Cawley ve Gillmor, 2008). Doğal ve sosyo-kültürel kaynakların kullanımı, ekonomik anlamda turizm gelirlerinde adil bir paylaşımın olmaması ve turist-yerel halk arasında yaşanabilecek çıkar çatışmaları gibi kırsal turizmin olumsuz etkileri söz konusu olabilmektedir (Ertuna vd., 2012).

Araştırma Yöntemi

Araştırmada veri elde etmek amacıyla nitel bir yöntem olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Shanahan, Pelstring ve McComas'a (1999) göre tutumların belirlenmesinde nitel yöntemler araştırmacıya nicel yöntemlere kıyasla daha ayrıntılı bilgi elde etme ve incelikli değerlendirme yapma olanağı sunmaktadır. Görüşme metni hazırlanırken Lepp (2007), Upchurch ve Teivane (2000) ve Uçar vd. (2012) çalışmalarından yararlanılmıştır. Katılımcılara yöneltilen sorular önceden belirlenmiş ve mülakata katılan bireylere tek tek okunarak alınan cevaplar yazılı olarak kaydedilmiştir. Görüşmenin yanı sıra araştırmacı gözlem tekniğini de kullanmıştır. Çalışmada gözlem türlerinden katılarak gözlem benimsenmiş ve gözlenen davranışların nedenleri daha derinliğine ve daha geçerli bir şekilde öğrenilmeye çalışılmıştır (Karasar, 2003). Gözlem araştırmacı tarafından köy meydanında yer alan kahvehanede oturarak notlar alma biçiminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı gözlem sırasında yerel halk ile etkileşime girmemiştir. Alan yazında da belirtildiği üzere gözlem ve görüşme ile veri toplama teknikleri çeşitlendirilerek araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğin de artırılması hedeflenmiştir (Gömlüksiz vd., 2008).

Muğla'nın Milas ilçesine bağlı Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yaşayan yerel halk araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Ancak zaman kısıtlaması ve araştırmacının köye uzaklığı nedeniyle yerel halktan bir örneklem belirlenmiştir. Bu bağlamda 1190 nüfusluk Çomakdağ-Kızılağaç köyü sakinlerinden 15 kişi ile görüşme sağlanmıştır. Görüşmeye dahil edilen kişilerin belirlenmesinde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Elde edilen verinin analizinde betimleme, analiz ve yorumlama aşamaları takip edilmiştir. Betimleme aşamasında geliştirilen tematik kodların analiz aşamasında tematik çerçeveleri oluşturulmuştur. Yorumlama aşamasında ise üzerinde herhangi bir oynama yapılmayan katılımcı ifadeleri yorumlanmıştır (Başbay, 2005).

Araştırmanın Bulguları

Çomakdağ-Kızılağaç köyünde 15 katılımcının demografik bulguları Tablo 2'de gösterilmektedir. Buna göre katılanların çoğunluğu orta yaş ve üzerine sahiptir. Eğitim durumları ilköğretim düzeyindedir. Katılımcıların tamamı turizme karşı olumlu bir tutum içinde olduklarını bildirmiştir. Buna karşılık bazı katılımcıların turizmle birlikte özellikle sosyo-

kültürel anlamda köylerinde bazı olumsuzlukların yaşandığını ifade etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yerel halkın tutumları doğrultusunda kırsal turizmin 2 yarar ve 2 maliyeti belirlenmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılanlarla İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu
1	67	Kadın	İlköğretim
2	51	Kadın	İlköğretim
3	55	Kadın	İlköğretim
4	71	Erkek	İlköğretim
5	53	Kadın	Ortaöğretim
6	39	Kadın	İlköğretim
7	59	Kadın	İlköğretim
8	57	Kadın	İlköğretim
9	53	Kadın	İlköğretim
10	80	Erkek	İlköğretim
11	62	Erkek	İlköğretim
12	68	Erkek	İlköğretim
13	80	Erkek	İlköğretim
14	45	Erkek	Ortaöğretim
15	58	Kadın	İlköğretim

Kırsal Turizmin Yararları

Araştırmaya katılanların çoğunluğu kırsal turizmin köylerinde gerçekleşiyor olmasının olumlu katkıları olduğundan söz etmektedir. Genel anlamda yerel halkın “kırsal turizmden gelir elde etmesi” ve özellikle kadınlar açısından “istihdam sağlaması” olmak üzere kırsal turizmin 2 yararına vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Kadınların tarımsal etkinliklerden arta kalan zamanlarda ya da bu tarımsal etkinlikleri yapamayacak durumda olan kadınların el işi ürünleri ya da doğal yiyecek ürünlerini satarak para kazandıklarını ifade etmektedirler. 3 numaralı katılımcı ise eskiden ürünlerini satmak için pazara giderken şimdi bu ürünleri satın almaya turistlerin gelmesinden memnun olduğunu ifade etmiştir. Gelen turistlerin kendisinin iletişim bilgilerini alarak ayrıca her yıl zeytin, sabun, zeytinyağı gibi ürünleri sipariş ettikleri ve kendilerinin de bunları turistlerin adreslerine gönderdiklerini belirtmiştir. 12 numaralı katılımcı yöresel ürünlerin turistlere satılması ile yerel halkta daha iyi ürün yetiştirme konusunda bir farkındalık oluştuğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda organik tarıma bir merakın olmaya başladığını söyleyen katılımcı bu konuda kendilerinin de girişimlerinin olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra 4 numaralı katılımcı yeni insanlarla tanışmanın da kırsal turizmin olumlu bir yönü olduğunu ifade etmiştir. 1 numaralı katılımcı buna ek olarak gelenek ve göreneklerini hem kendi köylerindeki hem de diğer gençlerin öğrendiklerini söylemiştir.

Elde edilen bulguların diğer araştırmalar ile örtüştüğünü söylemek mümkündür. Birçok çalışma da benzer şekilde kırsal turizmin yerel halkın alternatif gelir elde etmesinde önemli bir kaynak olduğunu ifade etmektedir (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014; Çeken vd., 2012; Wilson vd., 2001).

Kırsal Turizmin Maliyetleri

Araştırmaya katılanların önemli bir bölümü turizmin herhangi bir olumsuz durumunun olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte araştırmada yer alan 2 katılımcı, kırsal turizmin maliyetleri olarak sosyo-kültürel yapıda yaşanan değişikliklere işaret etmiştir. Bunlardan ilki “geleneksel yapıda yaşanan bozulmalar” olarak ifade edilmektedir. 1. katılımcıya göre turistlerin köye gelmeye başlaması ile birlikte özellikle gençlerin giyim tarzında ve davranışlarında bazı değişiklikler olmuştur. Bu durum 1. katılımcı için hoş olmayan bir

durumdur. Bununla birlikte 1. katılımcının kırsal turizm etkinlikleri kapsamında el yapımı ürünler satarak gelir elde ettiğini belirtmek gerekmektedir.

Kırsal turizmin bir diğer maliyeti, köyde “yabancıların olmasından” duyulan rahatsızlık olarak ifade edilebilir. 2. numaralı katılımcıya göre sürekli olarak kalmamakla birlikte köye gün içinde giren yabancı sayısının çok olması köyün genel yapısının bozulmasına neden olabilmektedir. Kırsal turizmin özellikle sosyo-kültürel boyutta yaşanan olumsuzlukların belirlendiği bu çalışmanın, önceki araştırmalar ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür (Etikan ve Çukur, 2012; Uçar vd., 2012; Figueiredo vd., 2014; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014).

Çomakdağ-Kızılağaç örneğinde yerel halkın kırsal turizmle ilgili elde edilen diğer bulgular ise şu şekildedir: *Yerel halkın köydeki ana geçim kaynakları*: Katılımcıların tamamı ana geçim kaynağı olarak tarımsal etkinliklere işaret etmiştir. Bu etkinlikler arasında zeytincilik ve beraberinde gelen zeytin yağı, zeytin yağlı sabun yapımı, ceviz, karabaş otu, kekik gibi ürünlerin imalatı yer almaktadır. Ayrıca köyde eskiden bu yana sürdürülen ipek böceği yetiştiriciliği ve ipek dokuma da günümüzde de devam ettirilmektedir. 4. numaralı katılımcı bunlara ek olarak Çomakdağ-Kızılağaç köyünün adeta bir simgesi haline gelen taş baca işçiliğini de eklemektedir. Ayrıca evlerin içlerinde tavanlara yapılan ahşap oymacılık zanaatından da bahsetmiştir. Katılımcıların çoğunluğu yaz aylarında Bodrum’da yer alan otellerde çalıştıklarını da ifade etmektedir. Genel anlamda köydeki yerel halkın tarımsal etkinliklerden ana gelir elde ettiklerini söylemek mümkündür.

Yerel halkın kırsal turizm etkinliklerinden gelir elde etme durumu: Katılımcıların yedisi köydeki kırsal turizm etkinliklerinden gelir elde etmediğini ifade etmiştir. Diğer katılımcılar çeşitli ürün satışları ile gelir elde etmektedir. Bununla birlikte köye gelen turistlerin düzenli gelmemelerinden dolayı yerel halk gelirlerinde dalgalanma olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kırsal turizmin 2004 yılında köylerinde başladığını ve ilk zamanlara kıyasla daha az sayıda turist geldiğini söylemektedirler.

Yerel halkın turistlerin köyelerine neden geldiklerine yönelik düşünceleri: Katılımcıların bu konudaki görüşlerinin ‘köylerdeki eski geleneklerinin günümüzde de yaşatılıyor olmasına’ odaklandığı görülmektedir. Eski taş evlerin ve bacaların varlığını koruması ve köy kadınlarının geleneksel kıyafetlerini kullanmaya devam etmesi geleneksel yapının köyde teneffüs edilmesini sağlamaktadır. Yine özellikle köy düğünlerinin geleneksel bir şekilde yapılmaya devam edilmesi de turistlerin ilgisini çeken bir diğer özellik olmaktadır. Bununla birlikte yerel halkın eskiden 4-5 gün süren düğünlerin günümüzde 3 gün yapılmasından yakındıkları da görülmüştür. Düğünlerin daha kısa sürmesinin nedeni olarak ise maliyetinin yüksek olması ve herkesin bunu karşılayabilecek güçte olmadığı öne sürülmektedir. 2 ve 5 numaralı katılımcılar ayrıca doğallığın turistlerin köyelerine gelişlerinde önemli bir unsur olduğunu belirtmektedirler.

Yerel halka göre turistlerin ilgisini çeken yöresel ürünler: Turistlerin Çomakdağ-Kızılağaç köyünde ilgilerini çeken ürünler ile yerel halkın tarımsal etkinliklerden elde ettikleri ürünler ve geleneksel yaşam tarzlarına bağlı olarak gelişen el işleri arasında bir paralellik olduğunu söylemek mümkündür. Bu konuda yerel halk zeytin, zeytin yağı, zeytin yağlı sabun, ceviz, kantaron yağı, karabaş otu, kekik gibi doğal ürünlerin yanı sıra nazarlık, çemperi (bir çeşit başörtüsü), el işi pano, kolye, bileklik, el cüzdanı, bez bebek, masa örtüsü gibi gerek ipekten gerekse diğer kumaşlardan olmak üzere çeşitli tekstil ürünlerine de turistlerin ilgi duyduğunu ifade etmektedir.

Yerel halkın yöresel ürünleri gerçek değerinde satıp satmadıklarına yönelik görüşleri: Katılımcıların beşi yerel ürünleri gerçek değerinin altında sattıklarını düşünürken diğer on katılımcı ürünlerin gerçek değerinde satıldığını düşünmektedir. Buradan yerel halkın sattıkları ürünlerden tatmin edici bir gelire sahip olduklarını söylemek mümkün olmaktadır.

Yerel halkın evlerinin bir odalarını açarak turistleri ağırlamaya yönelik görüşleri: Köyde turistlerin konaklaması için herhangi bir konaklama işletmesi bulunmamaktadır. Yerel halk bu konuda konuk evi şeklinde bir girişimin olduğunu ancak inşaatın tamamlanmadığını ifade etmiştir. Katılımcılara bir konaklama işletmesi olmadığı için turistlerin konaklaması için evlerinin bir odasını açıp açmayacakları sorulduğunda 6 katılımcı olumlu bir görüş bildirirken diğer katılımcılar bu konu hakkında olumsuz görüş bildirmişlerdir. Olumsuz cevap veren katılımcılara neden açmayacakları sorulduğunda yabancı birilerinin evlerinde konaklamalarını istemedikleri ve evlerinin bunun için müsait olmadığına yönelik nedenler öne sürülmüştür.

Gerekli teşvik sağlandığı takdirde yerel halkın köyde bir konaklama işletmesi açmaya yönelik görüşleri: Yerel halkın çoğunluğu evlerinin bir odalarını açma konusunda istekli olmamakla birlikte devletin teşvikleri ile bir konaklama işletmesi açıp bunu işletme konusunda oldukça istekli görünmektedir. Katılımcıların tamamı bu konuda olumlu bir görüşe sahiptir.

Yerel halkın köylerinin turizmle birlikte anılmasından memnuniyet durumları: Bu konuda yerel halkın tamamı köylerinin turizmle birlikte meşhur olmasından memnun olduklarını söylemişlerdir.

Yerel halkın köye gelen turist sayısına yönelik görüşleri: On katılımcı az sayıda turist geldiğini ifade ederken beş katılımcı turist sayısının yeterli olduğuna yönelik bir tutum içerisinde. Az sayıda turist geldiğini düşünen katılımcılar eskiden daha fazla turist geldiğini söylemişlerdir.

Kırsal turizmle birlikte köyde kaybolan değerlere ve gelen yeniliklere yönelik yerel halkın tutumu: Yöneltilen soruya katılımcılar tarafından çeşitli cevaplar verilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu turizmin köylerinde herhangi bir değer kaybına neden olmadığını düşünmektedir. Bununla birlikte 1 numaralı katılımcıya göre özellikle gençler eskisi gibi saygılı davranmamaktadır. 5 numaralı katılımcıya göre köyde eskisi gibi taş evler yapılmamakta ve taş evlerin sayısı gittikçe azalmaktadır. Bu durum köyün genel yapısını bozmaktadır.

Yerel halka göre kırsal turizmle birlikte köye gelen yenilikler arasında bez bebek yapımı ilk sırayı almaktadır. Bu konuda 'El Sanatlarını ve Sanatkarlarını Destekleme Projesi' kapsamında köy kadınlarına yönelik 'Geleneksel Giysili Çomakdağ Bez Bebek Projesi' başlatılmış, bez bebek yapımı konusunda eğitim verilmiş ve bundan sonra yerel kıyafetler giydirilmiş bez bebekler köyün bir simgesi haline gelmiştir. Kırsal turizmin gelişmesi ile birlikte eski geleneklerin daha fazla canlanmaya başladığını düşünen katılımcılar bulunmaktadır. Ayrıca turistlere mahcup olmamak adına yerel halkın evlerini düzenlemeye (WC, mutfak gibi) başladıkları da ifade edilmiştir. Çeşitli festivallerde ve bazı sinema filmlerinde de Çomakdağ-Kızılağaç köyünün yer alması ve yine internette köye yönelik bilgilerin artması da yerel halkın sıraladıkları yenilikler arasında yer almaktadır.

Yerel halkın köylerinde kırsal turizmin gelişmesi için yapılması gerekenlere yönelik görüşleri: Bu konuda katılımcıların çoğunluğu köylerinin genel görünümünde bir temizlik sorunu olduğunu ve köyün daha temiz olması durumunda kırsal turizmin daha fazla gelişeceğine yönelik görüş bildirdiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca gerekli alt yapının bulunmamasından yakınan katılımcılar bu konuda büyükşehir belediyesinin hizmetlerini beklemektedir. Kırsal turizmin gelişmesinde kendilerinin de önemli bir rolü olduğunun farkında olan yerel halk eski gelenekleri daha fazla canlandırmaları gerektiğini böylece kırsal turizmin köylerinde daha fazla gelişeceğini düşünmektedirler.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yerel halkın kırsal turizme yönelik tutumunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yaşayan yerel halk örneklem olarak ele alınmış,

kendileriyle görüşme yöntemi ile veri elde edilmiş ayrıca gözlem tekniği de kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre genel anlamda yerel halkın kırsal turizme yönelik olumlu bir görüşe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle gelir elde etme noktasında yerel halk, turistlerin köylerine gelmelerinden oldukça memnundur. Çeken vd.'nin (2007) de belirttiği üzere yoğun olarak tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü alanlarda çiftçilerin tarımı terk etmeden yörenin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerleri turizm amaçlı olarak kullanılmasını sağlamakta ve yerel halka ek gelir anlamında katkıda bulunarak onların iyi oluşlarını yükseltmektedir. Buradan hareketle Çomakdağ-Kızılağaç köyünün Doxey'in, Butler'ın ve Doğan'ın öne sürdüğü gibi henüz başlangıç aşamasında bir kırsal turizm çekim yeri olduğunu söylemek mümkündür. Bazı katılımcılar turistleri bir yabancı olarak görmeye ve köylerinde olmalarından rahatsızlık duymaya başlamış olsa da katılımcıların büyük kısmı turizme karşı olumlu bir tutum içerisindedir. Dolayısıyla yerel halk daha fazla turistlerin köylerine gelmelerinden mutluluk duyacaklarını ifade etmektedir. Çünkü bu durumdan para kazanmaktadırlar. Aydın'ın (2012) da ifade ettiği üzere kırsal turizm çekim yerindeki geleneksel dokunun ve geleneksel yaşam biçiminin bozulmadan turizme kazandırılmasını sağlamaktadır.

Sosyal değişim kuramına göre yerel halkın turistleri ve kırsal turizmi olumlu olarak algılaması onlarla olumlu yönde bir etkileşimde bulunmalarını desteklemektedir. Ancak araştırmacının gözlemleri yerel halkın turistlere karşı bir ürün satma konusunda fazla baskıcı olduklarına yöneliktir. Yerel halk kırsal turizmden gelir elde ettiği için daha fazla turist gelirse daha fazla para kazanacaklarını düşünmektedir. Bununla birlikte bunu yaparken turistleri rahatsız edici bir tavır içinde olduklarının farkında değildirler. Yaşatmaya devam ettikleri geleneklerin turistler için çekici bir unsur olduğunun farkında olan yerel halkın turist-yerel halk iletişimi konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde turist sayısında bir azalma yaşanabilir. Dolayısıyla bu durum yerel halkın aleyhine olacaktır. Çünkü zaman içerisinde otantiklikten uzaklaşarak tamamen ticari davranışlar sergileyen yerel halk turistler için ilgi çekici bir unsur olmaktan çıkacaktır. Yine kırsal turizmin gelişmesi için yerel halkın üzerlerine düşeni yapmaları konusunda teşvik edilmeleri gerekmektedir. Ayrıca yerel halkın turizmin önemli paydaşlarından biri olarak yerel yönetimlerle bir işbirliği içerisinde girme konusunda istekli olduğunu söylemek mümkündür.

Akla dayalı davranış kuramına göre yerel halkın turizme karşı olumlu tutumunun davranışlarına da yansıdığını söylemek mümkündür. Ancak yerel halk köylerine az sayıda turist geldiğini ifade etmektedir. Bu anlamda köye yerli ve yabancı seyahat acentaları ve tur operatörleri davet edilerek kırsal turizm çerçevesinde köyün tanıtımına katkıda bulunulması gerekmektedir.

Çomakdağ-Kızılağaç köyünde kırsal turizm amacıyla gelen turistlerin konaklamaları için herhangi bir işletme bulunmamaktadır. Bu konuda gerekli teşviklerin sağlanması durumunda yerel halkın istekli olduğu söylenebilir. Bu anlamda yerel halk ve yerel yönetimlerin birlikte çalışmasının istenen sonuçlara ulaşmada etkili olabileceği düşünülmektedir. Özellikle kanalizasyon başta olmak üzere köydeki alt yapı olanaklarının iyileştirilmesi de gerekmektedir. Kırsal turizmin gelişmesi için açılacak yeni tesislerde çalışanların yerel halktan temin edilmesi sağlanmalıdır. Yerel halkın ürettikleri ürünleri turistlere satıp gelir elde etmeleri olumlu bir şekilde değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ürünlerin tanıtımında yerel halka destek sağlanması durumunda ürün satışını artırma noktasında katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikli olarak bu araştırma Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yaşayan yerel halk ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme benimsenmiş ve az sayıda katılımcıdan derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte nicel yöntemler ile çok sayıda katılımcının görüşlerine de

ulaşılabilir. Bu alışma kırsal turizmin diğer paydaşları olarak turistler ve tur operatörü yöneticilerinin tutumlarını belirlemede de kullanılabilir. Turistlerin kırsal turizme karşı tutumlarının onların memnuniyetine etkilerinin de incelenmesi mümkündür.

Kaynakça

- Abdollahzadeh, G. ve Sharifzadeh, A. (2014). Rural residents' perceptions toward tourism development: a study from Iran. *International Journal of Tourism Research*, 16, 126-136.
- Ahipaşaoğlu, S. ve eltek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*, Gazi Kitabevi: Ankara.
- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-34.
- Alaeddinoğlu, F. (2007). Van halkının turisti ve turizmi algılama şekli. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- An, Z. ve Liu, L. (2014). The influence factors of SNS users' sense of belonging: theoretical model and empirical test-a cross culture study on SNS, PACIS 2014 Proceedings.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. ve Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076.
- Anter, Y. (2005). Akıllı Tanıtım Mucize yaratır!
<http://www.turizmdebusabah.com/haberler/akilli-tanitim-mucize-yaratti-22820.htm> (Erişim Tarihi: 21.04.2016)
- Ap, J. (1992). Residents' perception on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 665-690.
- Aref, F. ve Gill, S. S. (2009). Rural tourism development through rural cooperatives. *Nature and Science*, 7(10), 68-73.
- Arnold, J. (2004). Why rural tourism is no picnic <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/3683742.stm> (Erişim Tarihi: 22.05.2016)
- Ayaz, N, Artuğer, S. ve Türkmen, F. (2009). Tarihi Zela (Zile) ilçesindeki yerel halkın turizme bakış aırlarını belirlemeye yönelik bir alan araştırması. *Ticaret ve Turizm Eğitim fakültesi Dergisi*, 2, 103-124.
- Ayazlar, G. ve Karakulak, . (2016). Kırsal turizmde otantiklik olgusu: amlık Köyü, Bodrum rneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 531-548.
- Aydın, O. (2012). AB'de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye'de kırsal turizm. *KM Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 39-46.
- Augustyn, M. (1998). National strategies for rural tourism development and sustainability: the Polish experience. *Journal of Sustainable Tourism*, 6(3), 191-209.
- Başbay, A. (2005). Çoklu zeka uygulamasına katılan öğretmenlerin ve öğrencilerin uygulama hakkındaki görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 189-206.
- Blesic, I., Pivac, T., Besermenji, S., Ivkov-Dzigurski, A. ve Kotic, K. (2014). Residents' attitudes and perception towards tourism development: a case study of rural tourism in Dragacevo. Serbia, *Eastern European Countryside*, 20, 151-165.
- Bilim, Y. ve zer, . (2013). Yerel halk gözüyle Konya'da turizmin önemi ve ekonomik, sosyal, çevresel etkileri, Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu.
- Byrd, E. T., Bosley, H. E. ve Dronberger, M. G. (2009), Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina, *Tourism Management*, 30, 693-703.
- Cawley, M. ve Gillmor, D. A. (2008). Integrated rural tourism: concepts and practice. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 316-337.
- Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007). Yerel halk tarafından algılanan toplan turizm etkisi ile turizm desteği arasındaki ilişkiye yönelik yapısal bir model nerisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 19-37.

- Choi, S. H. (2013). The impacts of tourism and local residents' support on tourism development: a case study of the rural community of Jeongseon, Gangwon province, South Korea.
- Chuang, S-T. (2013). Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan, a comparative viewpoint. *International Journal of Tourism Research*, 15, 152-170.
- Chun-Chu, L. (2005). Residents' attitudes to rural tourism development in South Taiwan. *Journal of Applied Sciences*, 5(8), 1361-1368.
- Çalışkan, U. ve Tütüncü, Ö. (2008). Turizmin yerel halk üzerindeki etkileri ve Kuşadası ilçesi uygulaması, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Belek, Antalya.
- Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm ve Türkiye'ye yönelik teorik bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-14.
- Çeken, H., Dalgın, T. ve Çakır, N. (2012). Bir alternatif turizm türü olarak kırsal turizmin gelişimini etkileyen faktörler ve kırsal turizmin etkileri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 11-16.
- Eren, R. ve Aypek, N. (2002). Kırsal turizm bölgesinde yerel halkın turizmin gelişimine karşı tutumları: Cumalıkızık köyü örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 43-47.
- Ertuna, B., Güney, S., Güven, Ö. ve Aydemir, N. (2012). Yerel halkın kırsal turizm gelişimine katılma isteğini etkileyen unsurlar: Kastamonu örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 59-66.
- Etikan, S. ve Çukur, T. (2011). Kırsal turizm faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç köyü el sanatları üzerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, ART-E Kasım 2011-08, 1-15.
- Eusebio, C. A. ve Carneiro, M. J. A. (2012). Determinants of tourist-host interactions: An analysis of the university student market. *Journal of Quality Assurance in Hospitality&Tourism*, 13, 123-151.
- Faulkner, B. ve Tideswell, C. (1997). A framework for monitoring community impacts of tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(1), 3-28.
- Figueiredo, E., Kastenholz, E. ve Pinho, C. (2014). Living in a rural tourism destination- Exploring the views of local communities. *Revista Portuguesa de Estudos Regionais*, 36, 3-12.
- Garcia, F. A., Vazquez, A. B. ve Macias, R. C. (2015). Residents' attitudes towards the impacts of tourism. *Tourism Management Perspective*, 13, 33-40.
- Golzardi, F., Sarvaramini, S., Sadatasilan, K. ve Sarvaramini, M. (2012). Residents' attitudes towards tourism development: a case study of Niasar, Iran. *Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 4(8), 863-868.
- Gömlüksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Demir, Ö., Koçoğlu-Meek, Ç. ve Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri mercak altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *Elementary Education Online*, 7(29); 273-287.
- Harlak, H. (2014). Turizme özgün bir bakış açısı: Hasan Zafer Doğan. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 131-149.
- Ioannides, D. (1995). A flawed implementation of sustainable tourism: the experience of Akamas, Cyprus. *Tourism Management*, 16(8), 583-592.
- Jurowski, C., Uysal, M. ve Williams, D. R. (1997). A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism. *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 12. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kesici, M. (2012). Kırsal turizme olan talepte yöresel yiyecek ve içecek kültürünün rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 33-37.

- Keskin, E. ve Çontu, M. (2011). Mustafapaşa (Sinassos) kasabasında yaşayan halkın turizm bakış açısını belirlemeye yönelik bir alan araştırması. *Aksaray Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi*, 3(2), 37-55.
- Kosmaczewska, J., Thomas, R. ve Dias, F. (2016). Residents' perceptions of tourism and their implications for policy development: evidence from rural Poland. *Community Development*, 47(1), 136-151.
- Kruja, D. ve Hasaj, A. (2010). Comparisons of stakeholders' perception towards the sustainable tourism development and its impacts in Shkodra Region (Albania). *TURIZAM*, 14(1), 1-12.
- Kuvan, Y. ve Akan, P. (2005). Residents' attitudes toward general and forest-related impacts of tourism: the case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26, 691-706.
- Küçükaltan, D. (1997). Trakya ekonomisi için bir bölgesel kalkınma modeli: kırsal turizm, 7. Ulusal Bölge Bilimi Planlama Kongresi, 1. Kitap, Pro-Ofset Matbaacılık: İzmir.
- Lepp, A. (2007). Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. *Tourism Management*, 28, 876-885.
- Lo, M-C., Ramayah, T. ve Hui, H. L. (2014). Rural communities perceptions and attitudes towards environment tourism development. *Journal of Sustainable Development*, 7(4), 84-94.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., Todea, A. ve Lile, R. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(100), 1-14.
- Nilsson, P. A. (2002). Staying on farms an ideological background. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 7-24.
- Pina, I. P. A. ve Delfa, M. T. D. (2005). Rural tourism demand by type of accommodation. *Tourism Management*, 26, 951-959.
- Shanahan, J., Pelstring, L. ve McComas, K. (1999). Using narratives to think about environmental attitude and behavior: an exploratory study. *Society&Natural Resources*, 12(5), 405-419.
- Sharpley, R. ve Jepson, D. (2011). Rural tourism a spiritual experience? *Annals of Tourism Research*, 38(1), 52-71.
- Soykan, F. (2000). Kırsal turizm ve Avrupa'da kazanılan deneyim. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11, 21-33.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J. ve Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: the role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260-274.
- Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). Turizmin sosyal etkileri ve yerel halkın turiste bakışı. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-17.
- The Daily (2003). Study: Tourism employment in rural Canada <http://www.statcan.gc.ca/daily-quotidien/050107/dq050107b-eng.htm> (Erişim Tarihi: 18.05.2016)
- Toprak, L. (2015). Mardin'de halkın turizm algısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 201-218.
- Torun, E. (2013). Kırsal turizmin bölge insanına katkıları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(24), 31-37.
- Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi turizm desteğini nasıl etkiler: Dalyan destinasyonu örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 81-98.
- Uçar, M., Uçar, H., Kurnaz, A. ve Kurnaz, H. A. (2012). Kırsal turizmin sosyo-ekonomik yapıya etkisi ve Fethiye örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 75-82.
- Upchurch, R. S. ve Teivane, U. (2000). Resident perceptions of tourism development in Riga, Latvia. *Tourism Management*, 21, 499-507.

-
- Wang, Y. A. ve Pfister, R. E. (2008). Residents' attitudes toward tourism and perceived personal benefit in a rural communitrt. *Journal of Travel Research*, 47(1), 84-93.
- Wilson, S., Fesenmaier, D. R., Fesenmaier, J. ve Es, J. C. V. (2001). Factors for success in rural tourism development. *Journal of Travel Research*, 40(2), 132-138.
- Ying, T. ve Zhou, Y. (2007). Community, governments and external capitals in China's rural cultural tourism: a comparative study of two adjacent villages. *Tourism Management*, 28, 96-107.
-